09/07/2019

Διαχρονικότητα του μηνύματος της 9ης Ιουλίου

/ Γνώμες

Μητροπολίτη Κωνσταντίας – Αμμοχώστου κ. Βασιλείου

Στρέφουμε αυτές τις ημέρες το βλέμμα προς τις μεγάλες μορφές των Εθνομαρτύρων της 9ης Ιουλίου 1821, του Αρχιεπισκόπου Κυπριανού, των Μητροπολιτών, των άλλων ανωτέρων κληρικών και προκρίτων της Κύπρου, οι οποίοι έθεσαν τα θεμέλια της δικής μας ελευθερίας και αποτίουμε φόρο ευγνωμοσύνης σ’ αυτούς. Συμπληρώθηκαν ήδη 196 έτη από την ημέρα της ιεράς και τιμίας εκατόμβης τους υπέρ των αρχών και ιδεωδών του έθνους και της θρησκείας, της τιμής και της ελευθερίας. Η θυσία τους, εν τούτοις, παραμένει πάντοτε επίκαιρη, γιατί το έθνος μας συνεχίζει τη μαρτυρική του πορεία προς την ελευθερία και τη δικαίωση των αγώνων του.

Όπως σε όλες τις γωνίες του Ελληνισμού, με την έκρηξη της Ελληνικής Επαναστάσεως του 1821, γεννήθηκε η κρυφή ελπίδα της ελευθερίας, το ίδιο και ο Ελληνισμός της Κύπρου μοιραζόταν με τον υπόλοιπο Ελληνισμό αυτή την κρυφή ελπίδα της αναστάσεως του Γένους. Εν τούτοις, ο Αρχιεπίσκοπος Κυπριανός και οι άλλοι πρόκριτοι του τόπου, όλοι μυημένοι στο μεγάλο ξεσηκωμό, σε συνεννόηση με

τούς πρωτεργάτες της Φιλικής Εταιρείας, έκριναν ότι ήταν άκαιρη και ισοδυναμούσε προς εθνική αυτοκτονία η έναρξη ένοπλου απελευθερωτικού αγώνα στη Νήσο. Αυτό άλλωστε απέδειξαν και τα τραγικά γεγονότα της 9ης Ιουλίου 1821, επειδή η Κύπρος ήταν εκτεθειμένη περισσότερο από οποιοδήποτε άλλο μέρος του Ελληνισμού στη βουλιμία και βαρβαρότητα του κατακτητή. Παρά ταύτα, ο Αρχιεπίσκοπος με γενναιοδωρία ενίσχυσε οικονομικά την Επανάσταση του δούλου Γένους, με το σκεπτικό ότι, με την Ελλάδα ελεύθερη θα εδημιουργούντο περισσότερες ελπίδες ανακτήσεως της ελευθερίας και της ιδιαίτερης Πατρίδας μας. Οι Τούρκοι όμως δεν έπαυσαν ποτέ να υποπτεύονται τούς Έλληνες της Κύπρου.

Η έκρηξη της Ελληνικής Επαναστάσεως συνιστούσε απλώς την αφορμή ώστε να ξεσπάσει η θηριωδία του αιμοχαρούς Διοικητή της Κύπρου (Κιουτσούκ Μεχμέτ) εναντίον της σεβάσμιας ιεραρχίας της Εκκλησίας και όλων των προυχόντων της Νήσου. Ο απώτερος σκοπός του ήταν η δήμευση των περιουσιών των θυμάτων του και η επίδοση στην αγαπητή του μέθοδο της λαφυραγωγίας. Για το σκοπό αυτό είχε ετοιμάσει επιμελώς κατάλογο 486 προσώπων, υποψηφίων θυμάτων των ανίερων σκοπών του και τον απέστειλε προς έγκριση στην Υψηλή Πύλη, ζητώντας συγχρόνως και την εφαρμογή του προληπτικού μέτρου του αφοπλισμού όλων των Ελλήνων κατοίκων της Νήσου, μέτρο άλλωστε το οποίο εφαρμόσθηκε σ’ όλη την Οθωμανική Αυτοκρατορία μόλις είχε εκραγεί η Ελληνική Επανάσταση. Παρά το γεγονός ότι δεν είχε τίποτα να προσάψει εναντίον του φιλειρηνικού και φίλεργου Ελληνικού Κυπριακού λαού, εν τούτοις, δημιούργησε τις προϋποθέσεις για να μπορέσει να προχωρήσει ανεμπόδιστος στο ανουσιούργημά του. Υπό το πρόσχημα ότι οι Έλληνες της Κύπρου ετοιμάζονταν να εισέλθουν στο επαναστατικό κίνημα των άλλων Ελλήνων, επειδή κυκλοφόρησαν και εδώ επαναστατικές προκηρύξεις, θεώρησε ότι ήλθε η κατάλληλη στιγμή για την εφαρμογή των σχεδίων του και την επίδοσή του στις ανείπωτες βάρβαρες βιαιοπραγίες του. Το ύπουλο κάλυμμα, με το οποίο θώπευε τούς άρχοντες της Εκκλησίας και του Γένους για να το κρατά υποχείριο και να το απομυζά οικονομικά, μόλις έπνευσε ο άνεμος της ελευθερίας το παρέσυρε και αποκαλύφθηκε η φυσική του θηριωδία ενσπείροντας σε όλους τον πανικό και τον τρόμο.

Πληροφορούμεθα από την ιστορία, ότι κατά μεγάλα χρονικά διαστήματα, κρίμασιν οις οίδεν ο Κυριος, η χριστιανικότατη και ελληνικότατη Κύπρος διατελούσε υπό την εξουσία και επικυριαρχία ξένων δυναστών. Πάντοτε και παντού ακούγονταν στεναγμοί γοεροί του σκληρά τυραννούμενου Ελληνικού Κυπριακού λαού, κατά καιρούς δε εκδηλώνονταν σημεία διαμαρτυρήσεως. Όμως, κατά τούς χρόνους, κατά τούς οποίους ο αοίδιμος Αρχιεπίσκοπος Κυπριανός επαξίως κατείχε το θρόνο της Εκκλησίας του Αποστόλου Βαρνάβα και ως πνευματικός και εθνικός ηγέτης

ίθυνε τούς οίακας του κατακλυδωνιζόμενου εθνικού σκάφους, είχε καταστεί αφόρητη η τρομερή πίεση της ζοφεράς δεσποτείας του κατακτητή. Οι εξορίες, οι φυλακίσεις, οι δημεύσεις των περιουσιών, οι βεβηλώσεις των ιερών, οι σφαγές των αθώων, οι ατιμώσεις, οι βιαιοπραγίες, οι εξισλαμισμοί και οι άλλες απερίγραπτες κακώσεις, οι οποίες χαρακτήριζαν την ισχύ και το κράτος φιλοπόλεμου έθνους εναντίον του χριστιανισμού και του πολιτισμού, έφθασαν στο αποκορύφωμά τους. Αλήθεια, ποίος τρόπος βασάνου, ποίο είδος μαρτυρίου, ποία εξύβριση της τιμής, ποίες αρπαγές περιουσιών, ποία ασέβεια προς τα θεία δεν επινοείτο με πονηρία και δεν διεπράττετο με ακόλαστη αισχύνη από τον ωμό εκείνο κατακτητή εναντίον των χριστιανών; Η καταστροφή, η δήωση, η ερήμωση, η αγχόνη, το ξίφος, οι αικισμοί και η βία συνιστούσαν τα νόμιμα και καθημερινά μέσα διοικήσεως. Και, αλλοίμονο, η πατρίδα των Χαρίτων και η Νήσος των Αγίων μετατράπηκε σε κοιλάδα του κλαυθμώνος.

Η σύλληψη των προκρίτων έγινε με τον πλέον ύπουλο και σατανικό τρόπο. Ο Διοικητής έπνεε μένεα κατά των εκκλησιαστικών ταγών και των άλλων προκρίτων, τούς οποίους θεωρούσε αναμεμιγμένους στο επαναστατικό κίνημα των Ελλήνων. Ενώ λοιπόν, η Υψηλή Πύλη στην αρχή αρνήθηκε την κύρωση του αιτήματος του Διοικητή για την εκτέλεση των 486 Ελλήνων προκρίτων της Κύπρου, δίδοντας τη διαβεβαίωση ότι οι Έλληνες της Κύπρου διακρίθηκαν για την παραδειγματική τους νομιμοφροσύνη, μετά τις επανειλημμένες επιτυχίες της Επαναστάσεως και την επιμονή του Διοικητή, ο Σουλτάνος (Μαχμούτ Β’ ο Γαζής, 1785-1839) πείσθηκε και επικύρωσε τον κατάλογο. Όταν ο Διοικητής έλαβε τη θετική απάντηση του Σουλτάνου ενημέρωσε ένα στενό κύκλο συνεργατών του Τούρκων υπευθύνων, στη συνέχεια δε κάλεσε όλους τούς προγεγραμμένους με το πρόσχημα της από κοινού δήθεν συντάξεως ευχαριστηρίων γραμμάτων προς τον Σουλτάνο για την εύνοιά του έναντι της Κύπρου και των Κυπρίων. Οι περισσότεροι έσπευσαν ανύποπτοι, μικρός μόνο αριθμός αντιλήφθηκε την πλεκτάνη και η δραπέτευσαν στο εξωτερικό η κατέφυγαν σε ξένες Πρεσβείες. Ο Αρχιεπίσκοπος αντιλήφθηκε τη ραδιουργία και το εκμυστηρεύθηκε σε Άγγλο περιηγητή (John Carne), τον οποίο φιλοξενούσε: « Ο θάνατός μου, είπε, δεν απέχει πολύ. Γνωρίζω ότι δεν αναμένουσι παρά την κατάλληλον ευκαιρίαν δια να με θανατώσωσιν». Ενώ δε του προσφέρθηκε η δυνατότητα διαφυγής, δήλωσε: «Θα παραμείνω δια να προσφέρω πάσαν δυνατήν προστασίαν εις τον λαόν μου μέχρι της τελευταίας μου πνοής και να συναπολεσθώ μετά των συμπατριωτών μου».

Την 9ην Ιουλίου 1821, ημέρα Σάββατο, κατόπιν εντολής του Διοικητή έκλεισαν όλες οι πύλες της Λευκωσίας και στους χώρους του Σεραγίου διαπράχθηκε το στυγερό έγκλημα. Απαγχόνισαν τον Αρχιεπίσκοπο Κυπριανό, καρατόμησαν τούς τρεις Μητροπολίτες Χρύσανθο Παφου, Μελέτιο Κιτίου, Λαυρέντιο Κυρηνείας και

τον Αρχιδιάκονο Μελέτιο. Την επομένη, 10 Ιουλίου, απαγχόνισαν τον Ηγούμενο της μονής Κύκκου Ιωσήφ, σφαγίασαν τον ιερομόναχο οικονόμο της Εκκλησίας της Φανερωμένης Λεόντιο και πολλούς άλλους κληρικούς και προκρίτους, των οποίων τα ονόματα άλλων είναι γνωστά, άλλων δε λησμονήθηκαν με την πάροδο του χρόνου. Τούς γνωρίζει όμως ο Κύριος… Οι διώξεις, οι σφαγές, οι βανδαλισμοί, οι δηώσεις και οι ατιμώσεις συνεχίσθηκαν επί ένα και πλέον μήνα εναντίον των μοναχών, του κλήρου, των πλουσίων προυχόντων και των αθώων πολιτών.

Ο ξένος τύπος έγραφε τότε για τα γεγονότα, τα οποία παρομοιάσθηκαν με εκείνα των σφαγών της Χίου και των Ψαρών: «Ποίος δεν οφείλει να συμπονέσει την Νήσο αυτή βλέποντάς την να ερημώνεται ήδη από τούς Έλληνες κατοίκους της, είτε γιατί φονεύθηκαν, είτε γιατί εκπατρίστηκαν, είτε γιατί αναγκάσθηκαν να εξισλαμισθούν, η τέλος εκείνους, οι οποίοι παρέμειναν υπό τον τρόμο, τη βαρβαρότητα και τις χρηματικές αφαιμάξεις και σπαράζουν ημιθανείς;… Όλοι οι ελληνικοί ναοί και τα μοναστήρια, τα οποία πλουτίσθηκαν με δωρεές, βοηθήματα και ευλαβείς θυσίες, απογυμνώθηκαν, όλα τα χωράφια εγκαταλείφθηκαν χωρίς καμμία καλλιέργεια, και κάθε αγοραπωλησία παρέλυσε. Φαίνεται ότι ο Κυβερνήτης αυτός όμοσε την ολοκληρωτική καταστροφή και ερήμωση του έθνους τούτου… Έτσι, η Νήσος αυτή θα παραμείνει άσυλο για τα άγρια θηρία και όχι διαμονής για ανθρώπους» (Notizie del Giorno, 8 Οκτωβρ. 1821). Αυτή ήταν η τραγική εικόνα, την οποία παρουσίαζε η Κύπρος μετά την 9η Ιουλίου 1821. Όμως το αίμα της θυσίας του Αρχιεπισκόπου, των Μητροπολιτών και των προυχόντων πότισαν το δένδρο της ελευθερίας και του Γένους και φύτρωσε ξανά, ώστε η Κύπρος να μη χάσει την ελληνικότητά της παρά τα συνεχιζόμενα και μέχρι σήμερα δεινά. Τα λόγια του ποιητή, τα οποία θέτει στο στόμα του Αρχιεπισκόπου Κυπριανού είναι ενδεικτικά του δυναμισμού αυτού του Ελληνικού Γένους:

Η Ρωμιοσύνη έν’ φυλή συνόκαιρη του κόσμου·

κανένας δεν ευρέθηκε για να την ιξηλείψη,

κανένας, γιατί σκέπει την ‘πού τάψη ο Θεός μου.

Η Ρωμιοσύνη εννά χαθή όντας ο κόσμος λείψη!

Σφάξε μας ούλους κι ας γενή το γαίμαν μας αυλάκιν,

κάμε τον κόσμον μακελλιόν και τούς Ρωμιούς τραούλλια,

αμμά ξερε πως ύλαντρον όντας κοπή καβάκιν

τριγύρω του πετάσσουνται τρακόσια παραπούλια.

Δεν είναι περιττό, όσες φορές και αν επαναλαμβάνεται, να λεχθεί και τώρα ότι η Εκκλησία, συνδεδεμένη οργανικά με το Έθνος, έγινε όχι μόνο ο φορέας της πίστεως, αλλά και η σωτήριος κιβωτός του Γένους μας και συνεισέφερε είτε σε καιρούς ειρήνης και ελευθερίας στη θρησκευτική και εθνική παιδεία, είτε σε καιρούς χαλεπούς θυσίες για την ελευθερία και την τιμή του Έθνους. Υπενθυμίζουμε ότι οι πρώτοι, οι οποίοι δέχθηκαν τη μανία των δυναστών με την έναρξη του ελληνικού απελευθερωτικού αγώνα ήσαν ο Οικουμενικός Πατριάρχης Γρηγόριος ο Ε’, οι Μητροπολίτες Εφέσου, Νικομηδείας και Αγχιάλου, ο Μητροπολίτης Αδριανουπόλεως και 12 ανώτεροι κληρικοί της περιοχής, ο Αρχιεπίσκοπος Κρήτης και 6 επίσκοποι της Νήσου, όπως και η σεπτή ιεραρχία της Κυπριακής Εκκλησίας με όλους τούς ανώτερους κληρικούς και προύχοντες του τόπου. Το αίμα της θυσίας τους πότισε και αύξησε το δένδρο της ελευθερίας του Γένους από το βαρύ ζυγό της δουλείας. Όμως, η ευγνωμοσύνη και το χρέος μας προς αυτούς είναι ευρύτερο και βαθύτερο. Έχει λεχθεί ότι ένα Έθνος εξαφανίζεται εφ’ ενός μεν ένεκα της ελλείψεως ηγετών, αφ’ ετέρου δε ένεκα της αποξενώσεως του λαού από τα ιερά και τα όσια της φυλής του. Όμως, η ευλογία και η πρόνοια του Θεού ευδόκησε ώστε, κατά τούς χαλεπούς εκείνους χρόνους της δουλείας, το Έθνος μας να μη στερηθεί από ηγέτες αντάξιους των δύσκολων περιστάσεων, τούς εκκλησιαστικούς ηγέτες, οι οποίοι ποδηγέτησαν το Έθνος και το έθρεψαν με τις αθάνατες αξίες της χριστιανικής θρησκείας και του ελληνικού πολιτισμού. Η Ευρώπη πρέπει να αισθάνεται την ίδια ευγνωμοσύνη μαζί μας, γιατί το Ελληνικό Έθνος, όπως και οι υπόλοιποι ορθόδοξοι λαοί, με τις απειράριθμες εκατόμβες τους στάθηκαν τροχοπέδη στην ισλαμική επέκταση στον Ευρωπαϊκό χώρο.

Πέρα όμως από τη μαρτυρία του μαρτυρίου, η Εκκλησία είχε επιτελέσει παράλληλα και έργο φωτισμού του Γένους με την ίδρυση Σχολείων και γενικώτερα την καλλιέργεια των ελληνικών γραμμάτων και του χριστιανικού ήθους των υποδούλων χριστιανών. Ο Αρχιεπίσκοπος Κυπριανός δικαιολογούσε ως εξής την ίδρυση της Ελληνικής Σχολής της Λευκωσίας: « Η ημετέρα πολιτεία της καθ’ ημάς νήσου Κύπρου πάσχει μέγαν αυχμόν παιδείας και έλλειψιν ελληνικών μαθημάτων, τα οποία είναι το μόνον μέσον οπού στολίζουσι τον ανθρώπινον νουν και οπού αποκαταστήνουσι τον άνθρωπον άξιον τω όντι άνθρωπον». Στην τελευταία εγκύκλιό του (16 Μαΐου 1821), ο Εθνομάρτυρας Κυπριανός συμβούλευε το ποίμνιο του: «Προ πάντων, τέκνα αγαπητά, χρεωστούμεν να προστρέξωμεν εις το άπειρον έλεος του Αγίου Θεού μετά συντετριμμένης καρδίας και μετανοίας δια να παραβλέψη τας αμαρτίας μας, και να αφιερώσωμεν τας ελπίδας μας εις το ανεξιχνίαστον πέλαγος της ευσπλαχνίας του, και η πάνσοφος αυτού παντοδυναμία

θέλει οικονομήσει τα συμφέροντά μας». Η θρησκευτική παιδεία και η εθνική εγρήγορση, την οποία ενέπνεε η Εκκλησία, αποτελούσαν επίσης τα οχυρά του Έθνους και την απομάκρυνση του κινδύνου του εξισλαμισμού των χριστιανών.

Βεβαίως, η θυσία όλων των ιερομαρτύρων περί θρησκείας και περί πάτρης δεν παρήγαγε ακόμα όλους τούς αναμενόμενους καρπούς, γιατί και πάλι με τα ίδια αιμοβόρα αισθήματα, ο ίδιος πολέμιος του Γένους και της Θρησκείας μας επέδραμε και πλήγωσε την καρδιά της Πατρίδας μας. Σήμερα, εκφράζουμε τα αισθήματα ευγνωμοσύνης μας προς τούς μάρτυρες του Έθνους και της θρησκείας. Ψάλλουμε το «αιωνία η μνήμη» και παρακαλούμε τον Θεό να τούς προσφέρει την αιώνια ανάπαυση. Θα αναπαυθούν όμως μόνο τότε, όταν θα λειτουργήσουν και πάλι η Μονή του Αποστόλου Βαρνάβα, του οποίου ο Κυπριανός ήταν διάδοχος, καθώς και όλες οι υπόλοιπες Μονές και Εκκλησίες μας, για τις οποίες έδειξε ζωηρό ενδιαφέρον. Θα αναπαυθούν μόνο όταν ακούσουν να ψάλλεται ο ύμνος της ελευθερίας σε όλα τα αγιασμένα χώματα της Κύπρου, τα οποία πότισαν με το αίμα της θυσίας τους. Δεν θέλουμε να έχουμε άλλες χαμένες Πατρίδες.

Κάτω από την απειλή του εκτουρκισμού των πάτριων εδαφών, των ιερών και των οσίων μας από το βάρβαρο κατακτητή, υπό το βλέμμα των Εθνομαρτύρων, οι οποίοι μας ατενίζουν μέσα από το Ηρώο της αιώνιας κατοικίας τους στον περίβολο του ιερού Ναού της Φανερωμένης Λευκωσίας, με πίστη κι’ ελπίδα στον πανάγαθο Θεό, με ευθύνη και χρέος ιερό προς τούς πατέρες μας και τις επερχόμενες γενεές και υπό τις εξαιρετικά κρίσιμες συνθήκες που διέρχεται σήμερα η Πατρίδα μας, ανανεώνουμε την υπόσχεσή μας ενώπιον Θεού και ανθρώπων, να αγωνισθούμε για την πίστη του Χριστού την αγία και της πατρίδας την ελευθερία και να αναδειχθούμε αντάξια παιδιά των πατέρων μας. Αναλαμβάνουνε τη δέσμευση και τούς υποσχόμεθα όλοι, Εκκλησία, Κράτος και Λαός, ότι θα συνεχίσουμε την ίδια εθνική πορεία και προσφορά όπως εκείνοι, για να κρατήσουμε αναμμένη τη δάδα του Χριστιανισμού και του Ελληνισμού σ’ αυτή τη Νήσο, τη δάδα αυτή που φώτισε το δρόμο εκείνων και που θα συνεχίσει να φωτίζει το δρόμο όλων των γενεών.